

EUROOPA KOHTU OTSUS

14. detsember 2000*

Konkurents – EÜ asutamislepingu artiklid 85 ja 86 (nüüd EÜ artikkel 81 ja EÜ artikkel 82) –
Paralleelsed menetlused liikmesriikide ja ühenduse kohtutes

Kohtuasjas C-344/98,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EÜ asutamislepingu artikli 177 (nüüd EÜ artikkel 234) alusel Supreme Courti (Iirimaa) esitatud taotlus, millega soovitakse saada selles kohtus pooleli olevas vaidluses järgmiste poolte vahel:

Masterfoods Ltd

ja

HB Ice Cream Ltd

ning

HB Ice Cream Ltd

ja

Masterfoods Ltd, kes tegutseb ärinime "Mars Ireland" all,

eelotsust EÜ asutamislepingu artiklite 85, 86 ja 222 (nüüd EÜ artiklid 81, 82 ja 295) tõlgendamise kohta,

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: president G. C. Rodríguez Iglesias, kodade esimehed C. Gulmann, A. La Pergola, M. Wathelet ja V. Skuris, kohtunikud D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet, P. Jann, L. Sevón (ettekandja), R. Schintgen ja F. Macken,

kohtujurist: G. Cosmas,

kohtusekretär: ametnik L. Hewlett,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

- Masterfoods Ltd, esindaja: D. O'Donnell, SC, keda volitasid *solicitor* A. Cox ja *solicitor* P. G. H. Collins,

- HB Ice Cream Ltd, esindajad: M. M. Collins, B. Shipsey ja M. Cush, SC, keda volitasid *solicitors* Hayes & Sons ja Slaughter & May,

- Prantsuse valitsus, esindajad välisministeeriumi õigusosakonna talituse juhataja K. Rispal-Bellanger ja sama talituse asjur R. Loosli-Surrans,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

- Itaalia valitsus, esindaja: välisministeeriumi diplomaatiliste erimeelsuste osakonna juhataja professor U. Leanza, keda abistas nimetatud ministeeriumi ekspert professor L. Daniele,
 - Rootsi valitsus, esindaja: välisministeeriumi välisasjade nõunik A. Kruse,
 - Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: Assistant Treasury Solicitor J. E. Collins, keda abistas N. Green, QC,
 - Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad õigustalituse ametnikud B. Doherty ja W. Wils,
- arvestades kohtuistungil ettekannet,

olles 15. märtsi 2000. aasta kohtuistungil ära kuulunud suulised märkused, mille esitasid Masterfoods Ltd (esindajad: P. G. H. Collins ja D. O'Donnell), HB Ice Cream Ltd (esindajad: M. M. Collins ja B. Shipsey, Rootsi valitsus (esindaja: A. Kruse), Ühendkuningriigi valitsus (esindaja: J. E. Collins, keda abistas *barrister* A. Robertson) ja komisjon (esindajad: B. Doherty ja W. Wils),

olles 16. mai 2000. aasta kohtuistungil ära kuulunud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

1 Supreme Court esitas 16. juuli 1998. aasta määrusega, mis saabus Euroopa Kohtusse sama aasta 21. septembril, EÜ asutamislepingu artikli 177 (nüüd EÜ artikkel 234) alusel kolm eelotsuse küsimust EÜ asutamislepingu artiklite 85, 86 ja 222 (nüüd EÜ artiklid 81, 82 ja 295) tõlgendamise kohta.

2 Need küsimused tekkisid kahes kohtuasjas Masterfoods Ltd (edaspidi "Masterfoods") vs. HB Ice Cream Ltd, nüüd Van den Bergh Foods Ltd (edaspidi "HB"), seoses ainuõigusklausliga viimatimainitud ettevõtja ning kohe tarbimiseks mõeldud jäätise jaemüüjate vahel sõlmitud sügavkülmikute tarnelepingutes.

Põhikohtuasjad

3 HB, Unileveri kontserni 100% osalusega tütarettevõtja, on Iirimaal peamine jäätisetootja. HB on mitu aastat varustanud jäätisemüüjaid tasuta või tühise rendi eest tema omandisse jäävate sügavkülmikutega tingimusel, et neid kasutatakse ainult HB valmistatud jäätise jaoks (edaspidi "ainuõigusklausel").

4 Ameerika äriühingu Mars Inc. tütarettevõtja Masterfoods sisenes Iiri jäätiseturule 1989. aastal.

5 Alates 1989. aasta suvest hakkas hulk jaemüüjaid, kes kasutasid sügavkülmikuid, millega neid varustas HB, seal hoidma ja esitlema Masterfoods'i tooteid. Selle peale nõudis HB, et ainuõigusklauslist peetaks kinni.

6 1990. aasta märtsis esitas Masterfoods High Courtile (Iirimaa) hagi, paludes tuvastada, et

ainuõigusklausele on riigi õiguse ning asutamislepingu artiklite 85 ja 86 kohaselt õigustühine. HB esitas eraldi hagi, paludes, et see kohus teeks korralduse, mis keelaks Masterfoodsil jaemüüjaid ainuõigusklauselit rikkuma õhutada. Mõlemad äriühingud nõudsid kahjutasu.

7 1990. aasta aprillis tegi High Court ajutise korralduse HB kasuks.

8 28. mail 1992 tegi High Court nii Masterfoods kui ka HB esitatud hagi kohta sisulise otsuse. Ta jättis Masterfoods hagi rahuldamata ning andis HB kasuks lõpliku määruse, millega Masterfoodsile anti püsiv keeld õhutada jaemüüjaid HB-le kuuluvates sügavkülmikutes oma tooteid hoidma. HB kahju hüvitamise nõue jäeti siiski rahuldamata.

9 Masterfoods kaebas need otsused 4. septembril 1992 Supreme Courtile edasi.

10 Paralleelselt selle kohtumenetlusega esitas Masterfoods 18. septembril 1991 Euroopa Ühenduste Komisjonile HB vastu nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määruse nr 17 (esimene määrus asutamislepingu artiklite 85 ja 86 rakendamise kohta, EÜT 1962, 13, lk 204; ELT eriväljaanne 08/01, lk 3) artikli 3 alusel kaebuse. Kaebus puudutas seda, et HB varustab suurt hulka jaemüüjaid sügavkülmikutega, mida tohib kasutada ainult selle kaubamärgiga toodete jaoks.

11 29. juulil 1993 järeldas komisjon HB-le esitatud vastuväidetes, et selle turustussüsteem rikub asutamislepingu artikleid 85 ja 86.

12 8. märtsil 1995 esitas HB pärast mitut komisjoniga peetud arutelu viimasele muudatusettepanekud, et talle saaks asutamislepingu artikli 85 lõike 3 alusel erandi teha. 15. augustil 1995 avaldas komisjon määruse nr 17 artikli 19 lõike 3 kohaselt teatise oma kavatsusest teha HB turustussüsteemi kohta soodne otsus.

13 22. jaanuaril 1997 esitas komisjon HB-le siiski uued vastuväited, leides, et muudatused ei toonud müügivõimaluste kättesaadavuse osas kaasa oodatud tulemust.

14 11. märtsi 1998. aasta otsusega 98/531/EÜ asutamislepingu artiklite 85 ja 86 (nüüd EÜ artiklid 81 ja 82) kohaldamise menetluse kohta (juhtumid nr IV/34.073, nr IV/34.395 ja nr IV/35.436 – Van den Bergh Foods Limited) (EÜT L 246, lk 1) teatas komisjon, et:

- ainuõigusklausele Irimaal HB ja jaemüüjate vahel sõlmitud sügavkülmikute tarnelepingutes, mis kehtib sügavkülmikutele, mis on paigaldatud müügipunktidest, mida varustab üksikpakendites ja kohe tarbimiseks mõeldud jäätiste hoidmiseks sügavkülmikutega ainult HB ja millel ei ole oma sügavkülmikut ega mõne teise jäätisetootja sügavkülmikut/-külmikuid, kujutab endast asutamislepingu artikli 85 lõike 1 sätete rikkumist (otsuse 98/531 artikkel 1) [siin ja edaspidi on osundatud otsust tsiteeritud mitteametlikus tõlkes]

ja

- asjaolu, et HB õhutab nimetatud Iiri jaemüüjaid sõlmima sügavkülmikute ainuõigustingimusega tarnelepinguid, pakkudes, et varustab neid üksikpakendites ja kohe tarbimiseks mõeldud jäätiste hoidmiseks sügavkülmikutega ja hooldab neid sügavkülmikuid, ilma et see põhjustaks jaemüüjatele mingit otsest kulu, kujutab endast asutamislepingu artikli 86 sätete rikkumist (otsuse 98/531 artikkel 3).

15 Lisaks lükkas komisjon tagasi asutamislepingu artikli 85 lõike 3 alusel erandi tegemise taotluse (otsuse 98/531 artikkel 2) ning nõudis, et HB lõpetaks kohe tuvastatud rikkumise ja

hoiduks meetmetest, millel on sama eesmärk või sama toime (otsuse 98/531 artikkel 4). Samuti nõudis ta, et HB teataks otsuse 98/531 artiklite 1 ja 3 tervikteksti jaemüüjatele, kellega ta oli sõlminud need sügavkülmikute tarnelepingud, milles nimetatud otsuse artiklis 1 tuvastatud rikkumine seisnes, ning teavitaks neid sellest, et neis lepingutes leiduv ainuõigusklausele on õigustühine (otsuse 98/531 artikkel 5).

16 HB esitas oma tegeliku nime Van den Bergh Foods Ltd all tegutsedes EÜ asutamislepingu artikli 173 neljanda lõigu (muudetuna EÜ artikli 230 neljas lõik) alusel hagiavalduse, mis saabus Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu kantseleisse 21. aprillil 1998 ning registreeriti numbriga T-65/98, taotledes otsuse 98/531 tühistamist.

17 Samal päeval Esimese Astme Kohtu kantseleis registreeritud eraldi avaldusega esitas HB ka asutamislepingu artikli 185 (nüüd EÜ artikkel 242) alusel selle otsuse kohaldamise peatamise taotluse, kuni Esimese Astme kohus on põhiküsimuses otsuse teinud.

18 Neil asjaoludel otsustas Supreme Court kohtuliku arutamise peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

"1) Kui võtta arvesse High Court (Iirimaa) 28. mai 1992. aasta otsust ja määrusi, Euroopa Ühenduste Komisjoni 11. märtsi 1998. aasta otsust ja selle otsuse tühistamise ja peatamise hagi, mille Van den Bergh Foods Ltd on esitanud Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklite 173, 185 ja 186 alusel (edaspidi "EÜ asutamisleping"),

a) kas komisjoniga lojaalse koostöö tegemise kohustus Euroopa Kohtu tõlgenduses nõuab Supreme Courtilt käesoleval juhul kohtuliku arutamise peatamist, kuni Esimese Astme Kohus on teinud otsuse hagi kohta, mis esitati talle komisjoni eelmainitud otsuse vastu, või koguni seni, kuni Euroopa Kohus on teinud otsuse apellatsiooni kohta, mis talle võidakse esitada?

b) kas üksikisikule adresseeritud komisjoni otsus (mille kohta see üksikisik on esitanud tühistamis- ja peatamishagi), kus tuvastatakse, et selle isiku sõlmitud sügavkülmikute tarneleping on vastuolus EÜ asutamislepingu artikli 85 lõikega 1 ja/või artikliga 86, takistab seda üksikisikut tuginemast liikmesriigi kohtu poolt tema kasuks tehtud vastupidisele otsusele, mis puudutab samu või sarnaseid asutamislepingu artiklitega 85 ja 86 seotud küsimusi, kui nimetatud kohtuotsuse vastu on esitatud apellatsioon liikmesriigi kohtule, kes teeb otsuse viimase instantsina?

2. ja 3. küsimus esitatakse ainult siis, kui 1. küsimuse punktile a vastatakse eitavalt.

2) Kas võttes arvesse juriidilist ja majanduslikku konteksti, kuhu kõnealused sügavkülmikute tarnelepingud kohe tarbimiseks mõeldud ja üksikpakendites jäätise turul asetuvad, rikutakse sellega, kui tootja ja/või tarnija annab jaemüüja käsutusse sügavkülmiku ilma otsest tasu võtmata – või kasutab teisi meetodeid, et panna see jaemüüja sügavkülmikut vastu võtma –, tingimusel, et jaemüüja hoiab seal ainult selle tootja ja/või tarnija jäätist, EÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 1 ja/või artikli 86 sätteid?

3) Kas EÜ asutamislepingu artikkel 222 välistab sügavkülmikuid puudutavate ainuõiguslike lepingute vaidlustamise EÜ asutamislepingu artiklite 85 ja 86 alusel?"

19 7. juuli 1998. aasta määrusega (kohtuasjas T-65/98 R: Van den Bergh Foods vs. komisjon, EKL 1998, lk II-2641) peatas Esimese Astme Kohtu president otsuse 98/531 kohaldamise, kuni Esimese Astme Kohus on teinud kohtuasjas T-65/98 lõpliku otsuse.

20 28. aprilli 1999. aasta määrusega peatas Esimese Astme Kohtu viienda koja esimees EÜ Kohtu põhikirja artikli 47 kolmanda lõigu alusel menetluse kohtuasjas T-65/98, kuni Euroopa Kohus käesolevas kohtuasjas oma otsuse teatavaks teeb.

Esimene küsimus

Poolte märkused

21 Masterfoods rõhutab esmalt, et kui esimesele küsimusele antakse eitav vastus, tähendab see, et viimase instantsina otsustav liikmesriigi kohus võiks esitada Euroopa Kohtule küsimusi asutamislepingu artiklite 85 ja 86 tõlgendamise kohta samal ajal, kui Esimese Astme Kohus juba uurib sisuliselt samu küsimusi nende artiklite kohaselt tehtud komisjoni otsuse vastu algatatud menetluse raames. Siis kohaldaks liikmesriigi kohus Euroopa Kohtu eelotsust talle esitatud vaidluse suhtes, samal ajal kui Esimese Astme Kohus ja apellatsiooni korral ka Euroopa Kohus otsustaksid komisjoni otsuse vastu esitatud hagi üle. Lisaks oleks täiesti võimalik, et see kohaldamine toimub enne, kui nimetatud otususe vastu algatatud menetlus on lõpule jõudnud.

22 Järgmiseks meenutavad Masterfoods ja Prantsuse valitsus, viidates 28. veebruari 1991. aasta otsusele (kohtuasjas C-234/89: Delimitis, EKL 1991, lk I-935, punktid 44 ja 45) ja komisjoni teatise 93/C 39/05 (komisjoni ja liikmesriikide kohtute koostöö kohta EMÜ asutamislepingu artiklite 85 ja 86 kohaldamisel (EÜT 1993, C 39, lk 6, edaspidi "teatis")) punktile 4, et komisjon vastutab konkurentsipoliitika rakendamise ja suunamise eest ühenduses ning peab sel eesmärgil tegutsema avalikkuse huvides, samas kui liikmesriikide kohtud kaitsevad üksikisikute subjektiivseid õigusi nende vastastikustes suhetes.

23 Masterfoodsi väitel kasutab komisjon oma pädevust ja teeb otsuseid, kui see on ühenduse huvides vajalik (Esimese Astme Kohtu 18. septembri 1992. aasta otsus kohtuasjas T-24/90: Automec vs. Commission, EKL 1992, lk II-2223, punktid 77 ja 85–87, ning teatise punkt 13). Esmajärjekorras käsitleb ta juhtumeid, millel on ühenduse jaoks eriline poliitiline, majanduslik või õiguslik tähtsus. Tema otsused on tervikuna siduvad nende suhtes, kellele need on adresseeritud.

24 Sellest järelduvalt on komisjon sobiv instants ühenduse huve puudutavate küsimuste üle otsuseid tegema.

25 Asutamislepingu artiklile 177 vastava menetluse osas rõhutab Masterfoods, et vastupidiselt asutamislepingu artiklis 173 sätestatud menetlusele ei ole Euroopa Kohtul selles mingit pädevust tuvastada faktilisi asjaolusid ning ta võib otsustada üksnes õiguslike küsimuste üle, jättes liikmesriigi ülesandeks lahendada kohtuasi, kohaldades riigisiseses menetluses ilmnunud asjaolude suhtes Euroopa Kohtu otsust.

26 On olemas tõsine oht, et Euroopa Kohtu eelotsust kohaldades võib viimase instantsina otsustav liikmesriigi kohus jõuda komisjoni otsusega kokkusobimatule otsusele, samas kui Esimese Astme Kohus või apellatsiooni korral Euroopa Kohus komisjoni otsust kinnitavad, või Esimese Astme Kohtu või Euroopa Kohtu lõpliku otsusega kokkusobimatule otsusele olukorras, kus komisjoni otsust tervikuna ei kinnitata. Selliste kokkusobimatute otsuste vältimise vajadus on üks tegureid liikmesriikide kohtute ja ühenduse institutsioonide koostöökohustuses, mis on

muuhulgas mõeldud eriti õiguskindluse põhimõtte rakendamise tagamiseks (eespool viidatud kohtuotsuse Delimitis punkt 47).

27 Nii Masterfoods kui ka Prantsuse valitsus leiavad, et vasturääkivate otsuste vältimise vajadus kehtib ka koostöö puhul liikmesriikide kohtute ja Esimese Astme Kohtu vahel, kellele on esimeses kohtuastmes esitatud hagi ühe komisjoni otsuse vastu. Prantsuse valitsuse väitel võib liikmesriigi kohus kohtuliku arutamise peatada, kui on oht, et tema tehtav otsus ja ühenduse kohtu otsus lähevad vastuollu, st esineb tõeline õiguskindluse või lojaalse koostöö alane probleem. Kohtuliku arutamise peatamine osutub eriti õigustatuks, kui viimase instantsina teeb otsuse liikmesriigi kohus.

28 Masterfoods lisab, et asjakohast esialgset määrust andes on liikmesriigi kohtul võimalik vältida igasugust ebaõiglust, mida menetluse peatamisest tulenev viivitus võib põhjustada.

29 HB ning Itaalia valitsus ja Ühendkuningriigi valitsus rõhutavad esiteks, et liikmesriigi kohtutel ja komisjonil on asutamislepingu artikli 85 lõike 1 ja artikli 86 kohaldamisel konkureeriv pädevus (eespool viidatud kohtuotsuse Delimitis punktid 44 ja 45) ning et neil artiklitel on üksikisikute suhetele vahetu õigusmõju (30. jaanuari 1974. aasta otsus kohtuasjas 127/73: BRT, nn BRT I kohtuotsus, EKL 1974, lk 51).

30 HB väitel on otsuse 98/531 ja High Courti otsuse vaheline konflikt vastuolus õiguskindluse põhimõttega, nagu seda tõlgendas Euroopa Kohus eespool viidatud kohtuotsuse Delimitis punktis 47. See kohtuotsus ei andnud siiski otseseid juhiseid, kuidas vältida vasturääkivaid otsuseid või viia nendeni jõudmise oht miinimumile asjaoludel, kus komisjon on õiguslikult ebakindla olukorra tekkimise eest vastutav, sekkudes asja, mille kohta liikmesriigi kohtus on juba menetluse algatanud.

31 Kohtupraktikast ilmneb, et lojaalse koostöö tegemise kohustus võib teatud asjaoludel viia selleni, et oma kaalutusõigust kasutades tegutsev liikmesriigi kohus peatab endas toimuva menetluse (eespool viidatud kohtuotsused Delimitis ja Automec vs. komisjon). Lisaks võib liikmesriigi kohus vaieldamatult asutamislepingu artikli 177 alusel eelotsust nõuda (teatise punkt 32).

32 Pidades silmas asjaolu, et otsus 98/531 on vastu võetud lojaalse koostöö tegemise kohustust rikkudes ning et tema täitmine on hetkel peatatud seniks, kuni Esimese Astme Kohus on tühistamishagi kohta otsuse teinud, ning võttes arvesse põhimõtet, mille kohaselt ei ole selline [komisjoni] otsus eelotsusetaotluse esitanud kohtule siduv, vaid annab sellele parimal juhul otsustamiseks olulisi andmeid (teatise punkt 20), leiab HB, et menetluse peatamine Supreme Courtil ei ole kõige kohasem meede. Kui aga peatada menetlus Esimese Astme Kohtus, kuni Euroopa Kohus on oma eelotsuse teinud ja Supreme Court seda otsust kohaldanud, võimaldab see otsus Esimese Astme Kohtul teha HB esitatud tühistamishagi kohta otsuse, kasutades Euroopa Kohtu tõlgendust kahes põhikohtuasjas esile kerkinud õiguslikele küsimustele.

33 HB lisab, et komisjoni otsus ei ole esiteks liikmesriigi kohtule siduv, nagu seda on Esimese Astme Kohtu või Euroopa Kohtu otsus, ning teiseks ei saa see võtta ühelt poolt õigust esitada oma argumente. Kohtumenetluse algatamise õigust kaitseb 4. novembril 1950 vastu võetud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon ning seda tunnustatakse liikmesriikide põhiseadustes, nii et seda tuleb pidada ühenduse õiguse üheks aluspõhimõtteks (15. mai 1986. aasta otsus kohtuasjas, 222/84: Johnston, EKL 1986, lk 1651, punkt 18).

34 Itaalia valitsuse väitel ei saa EÜ asutamislepingu artikliga 5 (nüüd EÜ artikkel 10)

komisjonile ja liikmesriikide kohtutele seatud koostöökohustus viia selleni, et liikmesriikide kohtud jääksid ilma oma autonoomsest ja spetsiifilisest pädevusest.

35 Seoses sellega meenutab ta, et kui komisjon on konkreetsel asutamislepingu artiklite 85 ja 86 rikkumise juhul menetluse algatanud, ei ole liikmesriigi kohus, kellele seda juhtu puudutav vaidlus on esitatud, kohustatud kohtulikku arutamist peatama, kuni komisjoni tegevuse tulemus on selgunud (eespool viidatud BRT I esimese kohtuotsuse punkt 21). Kuigi põhikohtuasjades lõppes komisjoni algatatud menetlus tegeliku otsuse tegemisega määruse nr 17 artikli 3 lõike 1 tähenduses, ei ole see otsus lõplik. See vaidlustati Esimese Astme Kohtus asutamislepingu artikli 173 alusel ning – mis on eriti oluline – selle kohaldamine on asutamislepingu artikli 185 alusel peatatud.

36 Itaalia valitsus väidab, et liikmesriigi kohus on kohustatud oma otsuses komisjoni otsust arvesse võtma, välja arvatud siis, kui ta kavatseb selle kehtivuse vaidlustada, esitades asutamislepingu artikli 177 alusel eelotsuse küsimuse. Viimane võimalus aga puudub, kui poolel, kes otsuse vaidlustab, oli õigus selle vastu asutamislepingu artikli 173 neljanda lõigu alusel menetlus algatada ning ta pole seda teinud (9. märtsi 1994. aasta otsus kohtuasjas C-188/92: TWD Textilwerke Deggendorf, EKL 1994, lk I-833). Kui komisjoni otsus on seevastu Esimese Astme Kohtus vaidlustatud, võib liikmesriigi kohus selle asemel, et selle otsuse kehtivuse kohta eelotsuse küsimus esitada, ühenduse kohtute otsuse selgumiseni kohtuliku arutamise peatada, kuid ei ole selleks kohustatud.

37 Ühendkuningriigi valitsus rõhutab, et komisjoni otsus on EÜ asutamislepingu artikli 189 (nüüd EÜ artikkel 249) kohaselt siduv nende suhtes, kellele see on adresseeritud, jõustub oma teatamise kuupäeval ning on eeldatavalt kehtiv, kuni Esimese Astme Kohus või Euroopa Kohus on selle asutamislepingu artikli 173 või 177 alusel algatatud menetluse tulemusel kehtetuks kuulutanud.

38 Selle valitsuse väitel järeldeb õiguskindluse üldpõhimõttest ja asutamislepingu artiklis 5 ette nähtud koostöökohustusest, et liikmesriikide kohtud peavad oma pädevust kasutama nii, et välditaks igasugust suuremat vasturääkivuste tekkimise ohtu, mitte ainult otsustega, mida komisjon ei ole veel teinud, vaid ka otsustega, mis on juba formaalselt vastu võetud.

39 Seda ohtu saab vältida mitmel viisil. Esiteks võivad liikmesriikide kohtud, kui nad leiavad, et komisjoni otsus on faktiliselt ebaõige, menetluse peatada ja nõuda, et komisjon otsuse üle vaataks. Teiseks võivad liikmesriikide kohtud asutamislepingu artikli 177 kohaselt Euroopa Kohtule komisjoni otsuse kehtivuse kohta küsimusi esitada. Kolmandaks võivad nad juhul, kui komisjoni otsus on Esimese Astme Kohtus vaidlustatud, menetluse otsuse tegemiseni peatada. Liikmesriigi kohtul tuleb menetlus peatada, kui esineb risk, et otsus, mida ta kavatseb teha, võiks sattuda vastuollu ühenduse institutsiooni juba tehtud või teha kavatsetava otsusega (12. detsembri 1967. aasta otsus kohtuasjas 23/67: Brasserie de Haecht, EKL 1967, lk 525; eespool viidatud BRT I kohtuotsus; eespool viidatud kohtuotsus Delimitis ja 15. detsembri 1994. aasta otsus kohtuasjas C-250/92: DLG, EKL 1994, lk I-5641). Neljandaks peab liikmesriigi kohus, hindama oma seisukohta võttes asjaomasest kohtuasjast tuleneva vasturääkivuse ohu olulisust, kuna iga vasturääkivuse tekkimise oht ei ole väärt, et liikmesriigi kohtu menetlusega viivitada. Lisaks peab liikmesriigi kohus juhul, kui ta otsustab menetluse peatada, uurima, kas oleks vaja võtta ajutisi meetmeid.

40 Komisjon rõhutab, et põhikohtuasjades käsitletav olukord on selline, mille korral määruse nr 17 artikli 3 lõike 1 kohaselt tehtud komisjoni otsust saab veel Esimese Astme Kohtus tühistada. See otsus on siduv ühenduse õigusakt. Sellise õigusakti kehtetuks kuulutamine on üksnes

ühenduse kohtute pädevuses.

41 Sellises olukorras peaks liikmesriigi kohus tavaliselt vasturääkivate otsuste tegemise ohu vältimiseks kohtuliku arutamise peatama, kuni komisjoni otsuse tühistamise hagi osas on tehtud lõplik otsus (eespool viidatud kohtuotsuse Delimitis punkt 52).

42 Kui liikmesriigi kohus leiab, et ei saa oodata, võib ta esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuse (eespool viidatud kohtuotsuse Delimitis punkt 54). Sellisel juhul peab liikmesriigi kohus, kelle otsuseid ei saa edasi kaevata, nagu näiteks Supreme Court, esitama Euroopa Kohtule asutamislepingu artikli 177 alusel eelotsusetaotluse. Ta ei ole siiski kohustatud tegema seda viivitamatult, vaid võib oodata Esimese Astme Kohtus algatatud menetluse ja sellele järgnevate apellatsioonimenetluste tulemust ning uurida seejärel, kas on veel alust mõistlikeks kahtlusteks.

43 Pidades silmas Euroopa Kohtu juurde Esimese Astme Kohtu loomise eesmärki, nimelt üksikisiku huvide kohtuliku kaitse parandamist ja ühenduse õiguskorra seaduslikkuse järelevalve kvaliteedi ja tõhususe säilitamist (17. detsembri 1998. aasta otsus kohtuasjas C-185/95 P: Baustahlgewebe vs. komisjon, EKL 1998, lk I-8417, punkt 41), kaalub komisjon, kas parim lahendus poleks mitte oodata lõplikku kohtuotsust komisjoni otsuse tühistamise hagi kohta.

44 Mis puutub asjaolusse, et komisjoni otsus on peatatud, rõhutab komisjon, et juhul, kui Esimese Astme Kohus ja apellatsiooni korral Euroopa Kohus selle otsuse õiguspärasust kinnitavad, ei kao liikmesriigi kohtu otsusega vasturääkivuse tekkimise oht, vaid seda lükatakse lihtsalt edasi.

Euroopa Kohtu hinnang

45 Esmalt tuleb meenutada põhimõtteid, mis reguleerivad pädevuse jagunemist komisjoni ja liikmesriikide kohtute vahel ühenduse konkurentsieeskirjade kohaldamisel.

46 Komisjon, kellel on EÜ asutamislepingu artikli 89 lõike 1 (muudetuna EÜ artikli 85 lõige 1) kohaselt ülesandeks kindlustada asutamislepingu artiklites 85 ja 86 esitatud põhimõtete rakendamine, vastutab ühenduse konkurentsioiguse poliitilise suuna määramise ja rakendamise eest. Tema ülesandeks on teha Esimese Astme Kohtu ja Euroopa Kohtu järelevalve all vastavalt kehtivale kodukorrale üksikotsuseid ning anda erandimäärusi. Selle ülesande tõhusaks täitmiseks, mille jaoks tuleb vältimatult anda keerulisi majanduslikke hinnanguid, on tal õigus asetada talle esitatud kaebused tähtsuse järjekorda (eespool viidatud otsuse Delimitis punkt 44 ja 4. märtsi 1999. aasta otsus kohtuasjas C-119/97 P: Ufex jt vs. komisjon, EKL 1999, lk I-1341, punkt 88).

47 Komisjonil on vastavalt määruse nr 17 artikli 9 lõikele 1 ainupädevus asutamislepingu artikli 85 lõike 3 kohaldamise otsuste tegemiseks (eespool viidatud otsuse Delimitis punkt 44). See-eest jagab ta asutamislepingu artiklite 85 lõike 1 ja artikli 86 kohaldamise pädevust liikmesriikide kohtutega (eespool viidatud otsuse Delimitis punkt 45). Neil sätetel on vahetu õigusmõju üksikisikute vahelistele suhetele ja nendest sätetest tulenevad isikutele vahetult õigused, mida liikmesriikide kohtud peavad kaitsma (eespool viidatud BRT I kohtuotsuse punkt 16). Seega on need kohtud pädevad, et kohaldada asutamislepingu artikli 85 lõiget 1 ja artiklit 86 isegi pärast seda, kui komisjon on algatanud menetluse vastavalt määruse nr 17 artiklile 2, 3 või 6 (eespool viidatud BRT I kohtuotsuse punktid 17–20).

48 Et komisjon saaks täita talle asutamislepinguga antud ülesannet, ei saa liikmesriigi kohtu poolt asutamislepingu artikli 85 lõike 1 ja artikli 86 kohaldamisel tehtud otsus komisjonile siduv olla. Seega on komisjonil õigus võtta igal ajal vastu üksikotsuseid asutamislepingu artikli 85 ja 86 kohaldamiseks isegi siis, kui liikmesriigi kohus on juba kokkuleppe või tegevuse kohta otsuse teinud ja kui komisjoni kavatsetav otsus on sellise kohtuotsusega vastuolus.

49 Järgmiseks nähtub Euroopa Kohtu praktikast, et liikmesriikidele asutamislepingu artikliga 5 seatud kohustus võtta kõik vajalikud üld- või erimeetmed, et tagada ühenduse õigusest tulenevate kohustuste täitmine, ja hoiduda kõigist meetmetest, mis võiksid kahjustada asutamislepingu eesmärkide saavutamist, kehtib kõigile liikmesriikide ametiasutustele, sealhulgas kohtutele nende pädevusse kuuluvates küsimustes (vt selle kohta 17. detsembri 1998. aasta otsust kohtuasjas C-2/97: IP, EKL 1998, lk I-8597, punkt 26).

50 Otsus, mille komisjon on asutamislepingu artikli 85 lõike 1 või artikli 86 kohaldamiseks teinud, on asutamislepingu artikli 189 kohaselt tervikuna siduv nende suhtes, kellele see on adresseeritud.

51 Euroopa Kohus otsustas eespool viidatud kohtuotsuse Delimitis punktis 47, et selleks, et ei rikutaks õiguskindluse üldpõhimõtet, peavad liikmesriikide kohtud, otsustades kokkulepete või tegevuse üle, mille kohta võib veel otsuse teha ka komisjon, vältima otsuste tegemist, mis lähevad vastuollu komisjoni kavatsetava otsusega asutamislepingu artikli 85 lõike 1 ja artikli 86 ning artikli 85 lõike 3 kohaldamiseks.

52 Seda enam ei tohi liikmesriikide kohtud, otsustades kokkulepete või tegevuse üle, mille kohta komisjon on juba otsuse teinud, teha otsuseid, mis läheksid vastuollu komisjoni omaga, isegi kui viimane on vastuolus liikmesriigi esimese astme kohtu otsusega.

53 Seda arvesse võttes ei oma tähtsust asjaolu, et Esimese Astme Kohtu president peatas otsuse 98/531 täitmise, kuni Esimese Astme Kohus on lõpliku kohtuotsuse teinud. Ühenduse institutsioonide õigusaktide suhtes kehtib põhimõtteliselt nende seaduslikkuse eeldus seni, kui neid ei ole tühistatud või tagasi võetud (15. juuni 1994. aasta otsus kohtuasjas C-137/92 P: komisjon vs. BASF jt, EKL 1994, lk I-2555, punkt 48). Ajutiste meetmete üle otsustava kohtu otsus, et vaidlustatud õigusakti kohaldamine asutamislepingu artikli 185 alusel peatatakse, saab olla üksnes ajutise mõjuga. See otsus ei määra ette kindlaks vaidluse õiguslikke või faktilisi asjaolusid ega neutraliseeri juba ette põhikohtuasjas hiljem langetatava otsuse tagajärgi (19. juuli 1995. aasta määrus kohtuasjas C-149/95 P(R): komisjon vs. Atlantic Container Line jt, EKL 1995, lk I-2165, punkt 22).

54 Lisaks võib liikmesriigi kohus, kui tal on kahtlusi ühenduse institutsiooni õigusakti kehtivuse või tõlgendamise osas, esitada vastavalt asutamislepingu artikli 177 teisele lõigule Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuse või on selleks vastavalt sama artikli kolmandale lõigule kohustatud.

55 Kui komisjoni otsuse adressaat on – nagu põhikohtuasjades – algatanud asutamislepingu artikli 173 viiendas lõigus ette nähtud tähtaja jooksul ja selle artikli alusel menetluse selle otsuse tühistamiseks, on liikmesriigi kohtu ülesanne hinnata, kas kohtulik arutamine tuleb peatada seniks, kuni nimetatud tühistamishagi kohta on tehtud lõplik otsus, või selleks, et Euroopa Kohtule eelotsuse küsimust esitada.

56 Seoses sellega tuleb meenutada, et ühenduse konkurentsieskirjade kohaldamine põhineb lojaalse koostöö kohustusel ühelt poolt liikmesriikide kohtute ja teiselt poolt komisjoni ja ühenduse kohtute vahel, mille raames igäüks neist tegutseb vastavalt talle asutamislepinguga

antud rollile.

57 Kui liikmesriigi kohtus pooleli oleva vaidluse lahendamine sõltub komisjoni otsuse kehtivusest, järeldeb lojaalse koostöö kohustusest, et liikmesriigi kohus peaks komisjoni otsusega vastuollu mineva otsuse tegemise vältimiseks kohtuliku arutamise peatama, kuni ühenduse kohtud on teinud tühistamishagi kohta lõpliku otsuse, välja arvatud juhul, kui ta leiab, et antud asjaoludel on õigustatud esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimus komisjoni otsuse kehtivuse kohta.

58 Selles osas tuleb rõhutada, et kui liikmesriigi kohus kohtuliku arutamise peatab, tuleb tal hinnata, kas poolte huvide kaitseks on vaja võtta ajutisi meetmeid.

59 Käesoleval juhul nähtub eelotsuse taotlusest, et see, kas High Courti antud korraldus, millega keelati Masterfoodsil õhutada jaemüüjaid HB-le kuuluvates sügavkülmitistes oma tooteid hoidma, säilib, sõltub otsuse 98/531 kehtivusest. Seega järeldeb lojaalse koostöö kohustusest, et liikmesriigi kohus peaks kohtuliku arutamise peatama, kuni ühenduse kohtud on teinud tühistamishagi kohta lõpliku otsuse, välja arvatud juhul, kui ta leiab, et antud asjaoludel on õigustatud esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimus komisjoni otsuse kehtivuse kohta.

60 Seega tuleb esimesele küsimusele vastata, et kui liikmesriigi kohus otsustab kokkuleppe või tegevuse üle, mille kokkusobivuse kohta asutamislepingu artikli 85 lõikega 1 ja artikliga 86 on komisjon on juba otsuse teinud, ei tohi ta teha otsust, mis läheks vastuollu komisjoni omaga, isegi kui viimane on vastuolus liikmesriigi esimese astme kohtu otsusega. Kui komisjoni otsuse adressaat on algatanud asutamislepingu artikli 173 viiendas lõigus ette nähtud tähtaja jooksul menetluse selle otsuse tühistamiseks, on liikmesriigi kohtu ülesanne hinnata, kas kohtulik arutamine tuleb peatada seniks, kuni nimetatud tühistamishagi kohta on tehtud lõplik otsus, või selleks, et Euroopa Kohtule eelotsuse küsimust esitada.

Teine ja kolmas küsimus

61 Teine ja kolmas küsimus esitati ainult juhuks, kui esimesele küsimusele peaks antama eitav vastus. Võttes arvesse esimesele küsimusele antud vastust, ei ole teistele küsimustele vaja vastata.

Kohtukulud

62 Euroopa Kohtule märkusi esitanud Prantsuse valitsuse, Itaalia valitsuse, Rootsi valitsuse ja Ühendkuningriigi valitsuse ning komisjoni kohtukulud ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus liikmesriigi kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse see kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS,

vastates Supreme Courti 16. juuni 1998. aasta määrusega esitatud küsimustele, otsustab:

Kui liikmesriigi kohus otsustab kokkuleppe või tegevuse üle, mille kokkusobivuse kohta asutamislepingu artikli 85 lõikega 1 ja artikliga 86 (nüüd EÜ artikli 81 lõige 1 ja EÜ artikkel 82) on komisjon on juba otsuse teinud, ei tohi ta teha otsust, mis läheks vastuollu komisjoni omaga, isegi kui viimane on vastuolus liikmesriigi esimese astme kohtu otsusega. Kui komisjoni otsuse adressaat on algatanud asutamislepingu artikli 173 viiendas lõigus (muudetuna EÜ artikli 230 viies lõik) ette nähtud tähtaja jooksul menetluse selle otsuse tühistamiseks, on liikmesriigi kohtu ülesanne hinnata, kas kohtulik arutamine tuleb peatada seniks, kuni nimetatud tühistamishagi kohta on tehtud lõplik otsus, või selleks, et Euroopa Kohtule eelotsuse küsimust esitada.

Rodríguez Iglesias

Gulmann

La Pergola

Wathelet

Skuris

Edward

Puissochet

Jann

Sevón

Schintgen

Macken

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 14. detsembril 2000 Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias